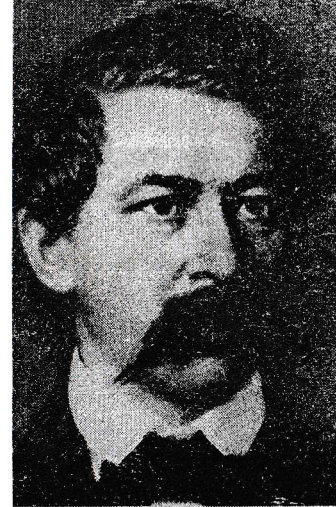

Arany János:

Toldi (1848)

Toldi estéje (1847 - 1848)

**Editura Kedvenc Kiadó
Székelyudvarhely, 2016**

TOLDI (1848)	5
Első ének.....	6
Második ének	10
Harmadik ének	15
Negyedik ének.....	18
Ötödik ének	25
Hatodik ének	30
Hetedik ének	36
Nyolcadik ének.....	40
Kilencedik ének	45
Tizedik ének	51
Tizenegyedik ének	58
Tizenkettedik ének	64
TOLDI ESTÉJE (1847-1848)	71
Első ének.....	71
Második ének	83
Harmadik ének	94
Negyedik ének.....	107
Ötödik ének	116
Hatodik ének	129

Megrendelhető:

0744-505331

0744-611095

E-mail: kedvenckiado2012@gmail.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ARANY, JÁNOS

Toldi, Toldi estéje / Arany János. - Odorheiu Secuiesc
Kedvenc Kiado, 2016

ISBN 978-606-8638-22-5
821.511.141-1

TOLDI (1848)

*„Mostan emlékezem az elmúlt időkről,
Az elmúlt időkben jó Thoidi Miklósról...”
Ilosvai*

Mint ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon:
Toldi Miklós képe úgy lobog fel nékem
Majd kilenc-tíz ember-öltő régiségben.

Rémlik, mintha látnám termetes növését,
Pusztító csatában szálfá-öklelését,
Hallanám dübörgő hangjait szavának,
Kit ma képzelnétek Isten haragjának.

Ez volt ám az ember, ha kellett, a gáton,
Nem terem ma párja hetedhét országon;
Ha most feltámadna s eljönne közétek,
Minden dolgát szemfényvesztésnek hinnétek.

Hárman sem bírnátok súlyos buzogányát,
Parittyaköveit, öklelő kopjáját,
Elhülnétek, látva rettenetes pajzsát,
És, kit a csizmáján viselt „sarkantyúját.”¹

(1) Az ezen „” jeggyel felhozott helyek Ilosvaiból vannak átvéve. A. J.

*„Nyomó rúdat félkezével kapta vala,
Buda felé azzal utat mutatja vala.”*

Ilosvai

1

Ég a napmelegtől a kopár szík sarja,
Tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajta;
Nincs egy árva fűszál a tors közt kelőben,
Nincs tenyérnyi zöld hely nagy határ mezőben.
Boglyák hűvösében tíz-tizenkét szolgál,
Hortyog, mintha legjobb rendin menne dolga;
Hej, pedig üresen, vagy félig rakottan,
Nagy szénás szekerek álldogálnak ottan.

2

Ösztövér kútágas, hórihorgas gémmel
Mélyen néz a kútba s benne vizet kémel:
Óriás szunyognak képzele né valaki,
Mely az öreg földnek vérit most szíja ki.
Válunál az ökrök szomjasan delelnek,
Bögőlyök hadával háborúra kelnek:
De felült Lackó a béresek nyakára,²
Nincs, ki vizet merjen hosszú csatornára.

3

Egy, csak egy legény van talpon a vidéken,
Meddig a szem ellát pusztá földön, égen;
Szörnyű vendégoldal reng araszos vállán,
Pedig még legénytoll sem pehelyzik állán.

(2) „Felült Lackó.” Így gúnyolja tréfásan a magyar paraszt azon mezei munkást, ki a nap és dolog hevétől bágyadtan a munkára ráunt. A. J.

Széles országútra messze, messze bámul,
Mintha más mezőkre vágyna e határrul;
Azt hinné az ember: élő tilalomfa,
Ütve „áitalútnál” egy csekély halomba.

4

Szép öcsém, miért állsz ott a nap tűzében?
Ládd, a többi horkol boglya hűvösében;
Nyelvel a kuvasz is földre hengeredve,
A világért sincs most egerészni kedve:
Vagy sohasem láttál olyan forgó szelet,
Mint az, aki mindjárt megbirkózik veled,
És az utat nyalja sebesen haladva,
Mintha füstökádó nagy kémény szaladna?

5

Nem is, nem is azt a forgószelet nézi,
Mely a hamvas utat véges-végig méri:
Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél,
Büszke fegyver csillog, büszke hadsereg kél.
És amint sereg kél szürke por ködéből,
Úgy kel a sohajtás a fiú szivéből;
Aztán csak néz, csak néz előre hajolva,
Mintha szive-lelke a szemében volna.

6

„Szép magyar leventék, aranyos vitézek!
Jaj be keservesen, jaj be búsan nézlek.
Merre, meddig mentek? Harcra? Háborúba?
Hírvirágot szedni gyöngyös koszorúba?
Mentek-é tatárra? mentek-é törökre,
Nekik jóéjszakát mondani örökre?
Hej! ha én is, én is köztetek mehetnék,
Szép magyar vitézek, aranyos leventék!”

Ilyenforma Toldi Miklós gondolatja,
Mely sovárgó lekét mélyen szántogatja;
S amint fő magában, amint gondolkodik,
Szíve búbanatban összefacsarodik.

Mert vitéz volt apja: György is álnok bátyja,
A királyfi mellett nőtt fel, mint barátja;
S míg ő béresekkkel gyűjt, kaszál egy sorban,
Gőgösen henyél az a királyudvarban.

Itt van immár a had, Laczfi nádor hada,
Itt kevély hadával Laczfi Endre maga;
Délcegen megúli sárga paripáját,
Sok nehéz aranyhím terheli ruháját;

És utána nyalka, kolcsagos legények,
Tombolván alattok cifra nyergű mének:
Nézi Miklós, nézi, s dehogy veszi észbe,
Hogy a szeme is fáj az erős nézésbe.

„Hé, paraszt! melyik út megyen itt Budára?”
Kérdi Laczfi hetykén, csak amúgy félvállra;
De Toldinak a szó szívébe nyilallik,
És olyat döbben rá, hogy kívül is hallik.

„Hm, paraszt én!” emígy füstölög magában,
„Hát ki volna úr más széles e határban?”
Toldi György talán, a rókaelkű bátya,
Ki Lajos királynál fenn a tányért váltja?

„Én paraszt? én?” - Amit még e szóhoz gondolt,
Toldi Györgyre szörnyű nagy káromkodás volt.
Azzal a nehéz fát könnyedén forgatja,

Mint csekély botocskát, véginél ragadja;
Hosszan, egyenesen tartja félkezével,
Mutatván az utat, hol Budára tér el,
S mintha vassá volna karja, maga válva,
Még csak meg se rezzen a kinyújtott szálfá.

Náadorispán látja Toldit a nagy fával,
És elámul rajta mind egész hadával.
„Ember ez magáért” Laczfi mond „akárki;
Nos fiúk, birokra, hadd lássuk, ki áll ki?
Vagy ki tartja úgy fel azt a hitvány rúdat,
Amellyel mutatja e suhanc az útát?”
Szégyen és gyalázat: zúg, morog mindenki,
Egy paraszt fiúval még sem áll ki senki!

De ki vina bajt az égiháborúval,
Szélveszes, zimankós, viharos borúval?
És ki vina Isten tüzes haragjával,
Hosszu, kacskaringós, sistergő nyilával?
Mert csak az kössön ki Toldival, ha drága
S nem megunt előtte Isten szép világa;
Jaj-keserves annak, aki jut kezébe,
Még halt anyjának is visszari ölébe.

Elvonúl a hadnép hosszú tömött sorban,
Toldiról beszélnek az egész táborban;
Mindenik mond néki nyájasat vagy szépet,
Mindenik derít rá egy mosolygó képet;
Egyik így szól: „Bajtárs! mért ne jössz csatára?
Ily legénynek, mint te, ott van ám nagy ára.”
Másik szánva mondja: „Szép öcsém, be nagy kár,
Hogy apád paraszt volt s te is az maradtál.”

Respect Elvonúl a tábor, csillapul morajja:

Ezt a szél elhordta, azt a por takarja;
Toldi meg nagybúsan hazafelé ballag,
Vaskos lábnyomától messze reng a parlag;
Mint komor bikáé, olyan a járása,
Mint a barna éjfél, szeme pillantása,
Mint a sértett vadkan, fű veszett dűhében,
Csaknem összeroppan a rúd vas kezében.

Második ének

*„... hogy Budából Tholdi György megjő vala,
Öccsét... gyakran feddi vala.”*

Ilosvai

1

Így vesződédek Miklós, nyers, haragos búban,
De van drága dolog otthon Nagyfaluban:
Tán kigyúlt a ház is, úgy füstöl a kémény,
Nagy kolonc köszönget a kút méla gémén.
A malac-nép sí-rí; borju, bárány béget;
Aprómarha-nyáj közt van szörnyű ítélet;
A fehérchseléd közt a beteg se lomha:
Holmi kis vásárnál népesebb a konyha.

2

Egy cseléd vizet tesz félakós bögrében,
Mely ha forr a tűzön s nem fér a bőrében,
Akkor a baromfit gyorsan belemártja,
Tollait letörli, bocskorát lerántja.
Van, ki a kis bárányt félti izzadástartul;

S bundáját lerántja, még pedig irhástul;
Más a vékonypéznű nyúlat szalonnázza,
Hogy csöpögjön zsirtól ösztövére csontváza.

3

Másik a malacot láng felett hintálja,
Szórit kés fokával bőrig borotválja;
Csaknem összeroppan a rúd vas kezében.
Bort ez csobolyóban, az kecsketömlőben,
Kenyeret hoz amaz bükkfa tekenőben...

4

- Mit jelent e hű-hó gyászos özvegy-házban,
Hol a dinom-dánom régen volt szokásban?
Toldi Lőrincnének most van- é a torja?
Vagy menyegzőjének hozta így a sorja?
Tán megunta gyászos özvegysége ágyát,
S másnak adta élte fonnyadó virágát?

5

Nincs halotti tora Toldi Lőrincnének,
Napja sem derült fel új menyegzőjének;
Másért sütnék-főznek, másért lakomáznak:
György van itthon, első szülötte a háznak.

6

Toldi György nagy úr volt. Sok becses marhája,
Kincse volt temérdek, s arra büszke mája,
Sok nemes vitéze, fegyveres szolgája,
Sok nyerítő méne, nagy sereg kutyája.
Látogatni jött most negyvened magával,
Renyhe sáska népnek pusztító fajával,
És a kész haszonnak egy felét fölenni,
Más felét magának tarsolyába tenni.

Respect György az édesanyját hidegen köszönté,

Bár ez a lelkét is majd elébe önté!

„Hát a másik hol van?” fanyalogva kérdi.

Senki sem hinné, hogy kedves öccsét érti.

„Szénát hord szegényke künn a béresekkal,

Hívatom - „ de György úr ezt rikoltja: „Nem kell!”

Nem kell! és e két szó úgy esik anyjának,

Mintha a szívébe nagy kést mártanának.

8

Nem kell? - Ím azonban kelletlen, hivatlan

A fiú betoppan; szíve égő katlan,

Belsejét még most is fúrja és faragja

Szégyenítő bújja, búsító haragja.

Mégis, mindamellett - mily Isten csodája! -

Egy zokszót sem ejt ki Toldi Györgyre szája:

Lelke gyűlölségén erőt vesz valami,

Valami - nem tudom én azt kimondani.

9

Amint látja Györgyöt hirtelen, váratlan,

Karja ölelésre nyílik akaratlan;

De az eltaszítja testvérét magától,

Gőgösen fordul el jó atyjafiától.

A szegény anyának könny tolul szemébe,

Köszívű fiának sírva lép elébe,

Reszkető ajakkal, keze fejét gyúrván,

Ott reménykedik, de György korholja durván:

10

„Úgy anyám! kecsegtess ölbeli ebédet,

Ójad fúvó szélből drága gyermekedet;

Mártsad tejbe-vajba, mit se kímélj tőle,

Majd derék fajankó válik úgy belőle.

Most van a dandárja³ réten a munkának,

De foga nem fülk ahhoz e gazdának;

Mint kopó, megérzi a zsíros ebédet,

S tővel-heggyel össze hagyja a cselédet.

11

„Így sirattad mindig, én ha mondtam néha:

Nem válik belőle semmi, csak nagy léha,⁴

Hogy parasztnak is rossz, lebzsel készakarva,

Noha birna dolgozott, mert erős, mint marha.

Most tehetd ablakba: húsa és kövére

Szépen nő naponkint anyja örömére...”

Szóla György s kitoldá a szót egy kacajjal,

Melyre Miklós felbűg tompa, hosszú jajjal:

12

„Átok és hazugság minden ige szádban!

Egy betű való sincs, Toldi György, a vádban.

Jól tudom, mi lappang bokrodnak megette,

Úgy szeressen Isten, ahogy engemet te!

Rossz vagyok parasztnak, rossz vagyok vitéznek,

Béresek között is től cudar csihésnek:⁵

Forr epéd, hogy más is márt veled egy tálba,

Vesztenél, ha tudnál, egy vizes kanálba.

13

„Azért, hogy senkinek láb alatt ne legyenek,

Nem bánom én, igen, akár ma elmegyek;

Száz mérföld a világ, erre is, arra is:

(3) »Dandárja«: halmaza, csoportosa. Nálunk használtatik. A. J.

(4) »Léha«, gyáva, henye. A. J.

(5) »Csihés«: kin a többi kifog, belőle tréfát, csúfot űz, s mindenkinél alább való. A. J.